

ZÁCHRANNÁ BRZDA

aneb

Veselé příběhy železniční

FRANTIŠEK TYLŠAR

ZÁCHRANNÁ BRZDA

aneb

Veselé příběhy železniční

František Tylšar

SLOVO NA ÚVOD

Zatáhnete za červené táhlo, ozve se rána, ohromné syčení a vlak začíná prudce brzdit. Příběhne vlakvedoucí a v tomto okamžiku teprve začíná ta pravá legrace. To věděl už v minulém tisíciletí vojín CK ozbrojených sborů Josef Švejk.

Dobře to ví také spisovatel František Tylšar. Je totiž „literát na trati“ a pravidelné klapání kol železničních vozidel je jeho denním chlebem. Pracuje totiž jako vlakvedoucí, ale zná problematiku téměř všech železničních profesí, které dlouhá léta školil.

Po dva roky vycházely jeho minipovídky, vyprávění, příběhy a fejetony v časopise *Železničář* a úsměvem rozzářily nejednu tvář železničáře či uživatele kolejové dopravy. S humorem sobě vlastním v nich probírá běžné situace, se kterými se můžete setkat při každé cestě vlakem i mimořádnosti, jaké nastanou maximálně jedenkrát za deset jízdních řádů.

Železnice je zvláštní svět. Svět plný rychlých kol, vagonů, lokomotiv, návěstidel, podivných slov, pravidel, ale také lidí. A všude, kde se sejdou lidé s technikou, není nouze o příběhy a legraci.

Autor vás v nich provede nejen po tratích či nádražích, která důvěrně znáte, ale zabloudí i do zahraničí, kde také rád cestuje. Jedno je jisté. Ať už jeho cesty vedou kamkoli, vždy slibují dobrou zábavu.

Přestože ve svých textech vychází ze skutečných událostí, které se přihodily skutečným železničářům, vězte, že jakákoli podobnost je čistě náhodná a často vylepšená autorskou licencí či nadsázkou.

Přeji vám příjemné čtení.

Fanda :-) Tylšar *Literát na trati*

JAK JSEM SE STAL PRŮVODČÍM

Už od pondělí jsem se těšil na pátek. Ne pro volný víkend jako většina pracujících socialistického tábora, ale pro výlet s dědou do Orlických hor. Bylo mi pět let a ve školce se to táhlo jako karavana pouští. A to jsem ještě netušil, že právě tato cesta mi nalajnuje moji životní dráhu.

Přesto to tu najednou bylo a já, ač nerad vstávám, jsem vyskočil z postele a rychle se oblékl.

Po snídani jsme se pěšky vydali na autobusovou zastávku, která byla kousek za vsí. Dodnes si tu procházku letním ránem pamatuji. Stalo se totiž něco mimořádného. Před domem spolužáka Pepy Nedbala ležela na zemi stokoruna a já ji našel. Ne, že bych v životě nenašel žádnou jinou, tuhle si pamatuji moc dobře. Krásně zelená a v dědových očích

probouzející blažený výraz, který lze popsat slovy „dvacet pět krabiček cigaret – skoro měsíc kouření zadarmo“. Děda byl totiž vášnivý kuřák a vůbec mu nevadilo, že já v ní viděl spíš horu sladkostí.

Cesta autobusem do Prostějova byla stejná jako jindy. Stará karosa supěla, řadící stupně zpívaly svoji vrzavou píseň ozubených kol a dveřmi táhlo. Přesto jsem autobusem jezdil rád.

To, co mě však čekalo na prostějovském nádraží, mi vzalo dech. Ohromná hala s ozvěnou, řada pokladen, kanceláří, bufet, restaurace, spousta laviček a květin. Děda koupil lístek do Zábřehu na Moravě a poučil mě, že kdyby se někdo ptal, kolik je mi let, že mám říkat čtyři. Nevěděl totiž, že za děti se platí až od šesti.

Po krátkém občerstvení pivem a limonádou jsme vyšli na peron. To teprve bylo něco! Nevěděl jsem, co si prohlédnout dřív. Na kolejích stály velké vagony a lokomotivy. Všechno to vonělo dálkami a mně vůbec nevadilo, že pro davu lidí a hluk nebylo slyšet vlastního slova.

Z chrčícího staničního rozhlasu se ozvalo, že „osobní vlak do Vrahovic, Kraliček, Vrbátek, Blatce, Nemilan a Olomouce přijede na pátou kolej“, a během chvíle opravdu na pátou kolej přijel dlouhý vlak. Měl nádhernou červenou lokomotivu s burácejícím motorem a pět zelených vagonů. Po dřevěných schůdcích jsme nastoupili do druhého vagonu, protože ten první byl služební. Na dveřích se mi moc líbily dvě mosazné kliky a třetí červená klíčka, podobná té, co máme na králíkárně. I uvnitř bylo mnoho zajímavých věcí. Dřevěné lavice z lakovaných latěk, nad nimi police na zavazadla, u dveří červené táhlo záchranné brdy, u okna stoleček...

Posadili jsme se na tvrdou lavici vedle okna a vůbec nevadilo, že přes

ně nebylo téměř nic vidět. I tak bylo stále co pozorovat. Stromy, které se míhaly kolem oken, lány polí, vrbátecký cukrovar, řeku Moravu, přes kterou jsme projížděli po železném rámusícím mostě, továrnu, která měla na stěně stejný obrázek jako moje oblíbená čokoláda s nápisem ZORA... A jak vlak frčel! Žádná skřípající převodovka jako v autobuse. Jen rychlost a pravidelné klapání kol. Ani jsem se nenadál a už jsme byli v Olomouci a vystupovali.

To teprve bylo nádraží! Ještě větší a ještě zajímavější. Na pátém nástupišti, kam nás vlak dovezl, byl stánek s pivem a párky. O kousíček dál u prvního nástupiště stála ohromná černá parní lokomotiva, ze které se všude kouřilo. Z komína šel dým a od kol, která byla vyšší než já, unikala se syčením pára. A jak nádherně voněla! I po létech si dokážu tu vůni hnědého uhlí a páry vybavit.

Seběhli jsme po schodech do podchodu a o kousek dál zase po jiných nahoru na druhé nástupiště. Měl jsem pocit, jako bychom byli na dalším nádraží – někde o patro výš. Na koleji stál ještě delší vlak než ten z Prostějova. Táhla ho elegantní zelená lokomotiva, o které mi později průvodčí prozradil, že se jmenuje Bobina a jezdí na elektriku. Náš vagon byl také zelený, napůl služební a napůl pro cestující. Byl úplně nový! V jednotlivých kupé byly pohodlné sedačky, potažené červenou koženkou, na stěnách obrázky hradů a u čistého okna dva sklápěcí stolečky. Mně se ale nejvíc líbila kovová páčka na ovládání topení. Hned jsem ji vyzkoušel, ale na topení nebyla znát žádná změna. Možná proto, že bylo léto a topil by jen hlupák.

Rozjeli jsme se. To byla teprve jízda! Vlak jel jako blázen, žádný hluk, a mně se líbilo, že to vůbec nedrncá. Dnes po létech, a to mi věřte, že

vozy BDms stále jezdí, to vidím jinak. Sedačka ve služebním oddíle, stlučená ze dřevěných latěk, jako by ani nepatřila do dvacátého prvního století.

Ale vraťme se do dvacátého k mé cestě. Tenkrát to bylo něco!

Nejmodernější technika od soudruhů z NDR...

Děda chvíli pozoroval okolní krajinu, ale už po půlhodině se začal ošívat vlivem přebytku kyslíku v plicích. Povzbuzen nálezem pětistovky ku sovek, které si může za nalezenou stokorunu dopřát, se na mě podíval a řekl: „Nikam nechod', jdu si zapálit na záchod.“ To pro mě nebylo nic nového, protože to doma dělal každou chvíli. Navíc bylo pro mne vše tak nové a zajímavé, že jsem ho ani moc nevnímal. Čistým sklem jsem pozoroval rovnou hanáckou zemi a děda na záchodě mi vůbec nescházel. Najednou se otevřely dveře a v nich stál hrozivě vypadající průvodčí s brašnou, kleštěmi a čepicí.

„Kampak jedeš?“ zeptal se.

„Na výlet,“ odpověděl jsem.

„A to jedeš sám?“

„Ne, s dědou. Šel si na záchod zakouřit.“

Průvodčí nezaváhal ani chvíličku a během okamžiku přiváděl dědu ze záchodu zpět, jako malého rošťáčka.

„Tak to bude za čtyři koruny! Ve vlaku se nekouří!“ řekl přísně průvodčí.

„Čtyři? To je přeci celá krabička startek,“ bránil se děda: „Musí to být?“

„Musí!“ průvodčí byl nekompromisní. „To by to ve vlaku vypadalo, kdyby nám tu kouřil každý, jak se mu zachce!“

Ač nerad, nakonec děda zaplatil.

„Chceš si cvaknout?“ usmál se průvodčí na mě a podal mi kovové kleště. Ukázal, jak se do nich vkládá jízdenka, a já do té dědovy udělal několik kulatých dírek.

Moc se mi to líbilo, a tak možná právě díky tomu jsem o deset roků později nastoupil do železničního učiliště v Olomouci a dírky do jízdenek kleštěmi dělám dodnes. Jsou trochu jiné, menší. Kromě dírky na jízdenku kleště otisknou i datum, číslo vlaku a kód kleští, ale stále se práce s nimi dětem líbí. Když jedou, tak se jich ptám:

„Chceš si cvaknout?“ A ony chtějí. Vlaky a kleště jsou prostě stále in.

Také rád proháním kuřáky. Jelikož jsem se sám kouřit odnaučil už v jedenácti letech, cítím cigaretový dým i v sousedním voze.

„To by to ve vlaku vypadalo, kdyby nám tu kouřil každý, jak se mu zachce!“ říkám si v duchu a nekompromisně požaduji sto korun. Mám na to i pomůcku, jak je přesvědčit, aby zaplatili rádi. Vždycky říkám: „Mám být zlý průvodčí s pokutou za pět set korun nebo hodný a jen za sto?“ A je to zvláštní, má-li si člověk vybrat ze špatné a horší možnosti, volí vždy tu špatnou. Nakonec je i rád, že to dobře dopadlo, protože mohlo být i hůř. Děda by se divil!

On ani neví, že tu pokutu dostal vlastně ode mne. Celou cestu mu vrtalo hlavou, jak ho tam ten průvodčí objevil, když to foukal z okna. (Samozřejmě jsem se mu nikdy nepřiznal.) Nakonec jsem za ni i vděčný. Moji radost nezkažil ani fakt, že jsem ji vlastně z nalezené stokoruny zaplatil já sám. Moje krásná práce s brašnou, kleštěmi a čepicí za to stojí!!!

13. 11. 2015 (PÁTEK)

Pátek třináctého je den jako každý jiný. Ale my znalejší o tom víme své. Ať tomu věříme nebo ne, přináší do běžného života mnohá překvapení.

Je to snad tou starou pověrou, že různé katastrofy, maléry, průšvihy, ale i drobné nepříjemnosti se právě v tento den koncentrují do neobvyklých sestav a dokážou nás často nepříjemně zaskočit. Nejinak je tomu na železnici. Když se po směně sejdou zaměstnanci na šatně, je pokaždé o čem vyprávět.

V pátek třináctého listopadu jsem měl běžnou denní směnu na vlcích osobní dopravy. Právě jsem přišel na vlak, odložil si věci do služebního oddílu a chystal se na nástupiště, abych prohlédnul soupravu, když mě ve dveřích pozdravily dvě asi dvacetileté slečny a hned spustily: „Pane průvodčí, máme problém, můžete nám pomoci?“

„Můžu, tak povídejte!“ odpověděl jsem s úsměvem a čekal nějakou drobnou žádost o informaci.

„Víte, asi bysme potřebovaly půjčit tu plošinu, co je tady pro invalidy. Máme psa, a ať děláme, co děláme, nechce nastoupit do vlaku.“

Zatím jsem neslyšel o situaci, že by se psa nepodařilo přes tři schůdky do vlaku dostat, proto jsem to nebral vážně a pokusil se o nápravu jinak: „S tou plošinou je to složitější. Ve vlaku ji nemám, a ta na peroně je uzamčená. Navíc nakládání osob (a nebudete mi věřit – i pes je osoba, alespoň podle záznamu na jeho jízdence) je dovoleno jen na vozíku. A kde ho máte? Společně to určitě dokážeme.“

Ukázaly mi hezkého psa, velikosti menší ovce, který už od prvního pohledu vypadal jako starý dobrák.

„Tak pojd', to dáš!“ promluvil jsem na něj co nejlídněji.

A pes se kupodivu jen s malým tahem nechal dovést až ke dveřím od vagonu.

Ale to bylo vše.

Každý jiný pes této velikosti by byl nahoře ve voze jedním skokem, ale tento ne.

Mohli jsme ho hladit, lákat, slibovat, strašit... Stále nic.

Už jen pouhý pokus o zvednutí tlapy velikosti hokejové lapačky k prvnímu schůdku byl odměňován nesouhlasným vrčením.

Po pěti minutách jsme to vzdali.

„Chtělo by to nějakou šikmou rampu,“ přemýšlel jsem nahlas. A protože nemám ve zvyku se vzdávat bez boje, začal jsem prohlížet okolí, co by se dalo využít.

Měl jsem štěstí. Vedle žluté bedny s nápisem SŽDC, která obsahuje písek na posypávání zmrzlých nástupišť, ležely dvě hezké, asi metr a půl dlouhé desky. Ty jsem položil přes schůdky a vznikl pohodlný šikmý nájezd.

Úsměv na tváři děvčat věstil, že tentokrát by to mohlo vyjít.

„Tak pojd', kamaráde,“ obrátil jsem se na chlupatého pasažéra. Znovu ochotně došel až k rampě a před ní se zarazil.

Zase nic. Mohli jsme tlačit, přemlouvát, drbat za ušima, hladit, slibovat... Ani tlapou nehnul.

„Je už hodně starý a nevidí,“ řekla smutně jedna z dívek.

A pes, jako by ji slyšel a chtěl potvrdit její slova, nazvedl packu ke

kroku. Netrefil se na desku, a když cítil volný prostor pod ní, ucukl a bál se udělat krok.

Vtom mi to došlo. Naše snaha je marná. Toho psa do našeho vlaku prostě nedostaneme. A i kdyby se nám to třeba plošinou pro invalidy podařilo, asi bychom ho nedostali z vlaku ven. Navíc ve Veselí nad Lužnicí, kam jeli, stojíme jen krátce. A zpozdít vlak, to není jen tak.

Začal jsem přemýšlet, co s tím. Slečny byly bezradné a pes smutný.

Přece je v tom nenechám, přemýšlel jsem na plné obrátky. Takže jsem koukl do jízdního řádu, kdy jede první vlak s bezbariérovým přístupem. Naštěstí za necelou hodinu. Ale, co když bude kvůli výluce také jiná souprava? I my jsme měli mít původně Regiopantera.

Zavolal jsem tedy strojvedoucímu, a ten mě ujistil, že má Regionovu,

takže je všechno v pořádku.

Rozloučili jsme se, dívky byly spokojené, a myslím, že i od psa jsem zaslechl poděkování.

Jen marně přemýšlím, jak se dostali na peron. Že by výtahem?

VLA KOVÉ NÁLEZY

Znáte někoho, kdo ještě nikdy ve vlaku nic nezapomněl? Já tedy ne. Snad každý člen naší rodiny do množiny zapomenutých předmětů přispěl svým dílem. U mne to byl například nástěnný kalendář, u syna asi sedmáct čepic, manželka... No, to by bylo asi na delší povídání. A ani moji známí na tom nejsou lépe.

My průvodčí bychom o tom mohli vyprávět! Stačí, aby po dešti vysvitlo sluníčko, a šance na nález deštníku je vyšší než Petřínská rozhledna. Každý z nás by je mohl počítat na desítky.

Ale nenalézáme jen deštníky. Sběrná místa nálezů jsou plná nejrůznějších kuriozit. Kolegovi se dokonce kdysi podařilo najít kufřík s cca sto tisíci korun, který nad sedačkou zanechal předseda místního JZD, když vezl družstevníkům výplaty. To bylo radosti, když se kufřík našel! K těm běžnějším nálezům patří kusy oblečení. Podobně jako můj syn lidé ve vlaku zapomínají nejen čepice, ale také svetry, halenky, bundy, kabáty... Dále jsou to peněženky, doklady, tašky, taštičky, kabely i kabelky, batohy či jiná zavazadla. Oblíbenou ztrátou dětí dojíždějících do školy je školní brašna.

Kapitolu samu o sobě tvoří mobilní telefony. Těch se nachází také docela slušné množství. Jednou se mi podařilo najít na stolečku Regiopantera dokonce dva současně! Oba jistě pamatovaly dobu dávno minulou. Proto mě nejprve napadlo, že takové staré „cihly“ tu určitě někdo vyhodil. Byly však nabitě a funkční, proto jsem se, jak mi předpis ukládá, dal do činností spojených s jejich odevzdáním zpět majiteli.

V té době se ještě volalo na centrální evidenci. Tam se nález zapsal, aby případný majitel dostal informaci o tom, kde se jeho poklad nachází. Pak se sepsala „hlášenka“ a věc (v tomto případě dvě věci) se odevzdaly na příslušné místo... A tak jsem tak šel mobilní vysloužilce odevzdat. Vtom začal vyzvánět ten můj.

„Fanda Tylšar, vlakvedoucí vlaku 1839, dobrý den,“ ohlásil jsem se.

„Ahoj, tady je Petr. Nenašels dva mobily?“

„Našel, právě je nesu do pokladny.“

„Tak to vydrž, za chvílku si pro ně přijdu. Já je nechal ve vlaku a naštěstí jdeme do depa dva, tak ti volám z Karlova mobilu.“

Počkal jsem a za chvíli byly oba přístroje v rukou majitele. Moc se omlouval a vysvětloval, jak moc mu na nich záleží, protože ty nové přístroje jsou jen k zlosti, tak používá tyhle dva.

Jo, dnes jsou to mobily, ale dříve, tak před třiceti roky, když jsem na dráze začínal, se nacházely úplně jinačí věci. Tak třeba jednou o Vánocích jsem našel v prázdném voze krabici plnou vánočního cukroví. Nález jsem poctivě předal vlakvedoucímu, a ten prohlásil: „Zkazitelné zboží se musí zlikvidovat, aby se nezkazilo,“ a hned se dal do ochutnávání. Samozřejmě jsem se přidal, ale to jsem neměl. Během minuty stál ve dveřích chlap jako hora a zařval: „Proč mi to tady žerete?“

(Byl déle na záchodě, a tak jsme neměli ani tušení, že krabice má i majitele.) Naštěstí se vše vysvětlilo a na stole nám zůstala i hezká výslužka. Jindy jsem zase našel za sedadlem zapadlou průkazku sovětského důstojníka a v ní pět set korun. A vlakvedoucí Králíček zase z moci nadřízeného rozhodl.

„Průkazku strč do kamen a peníze utrať! Jestli je odevzdáš, přelámu ti